

vekst øverst i lønnsfordelingen og at produktiviteten øker mye sterkere blant bedriftene som ligger teknologisk i front, enn i alle «følger»-bedriftene.

Sosial og geografisk omfordeling er en del av hovedprosjektet for denne regjeringen. Derfor prioriterer regjeringen også i 2023-budsjettet lettelser til de med inntekt under 750 000 kroner. Lettelsene i inntektsskatten anslås til 4,5 mrd. kroner i 2023 samlet for denne gruppen. De med inntekt over 750 000 kroner får samlet sett økt inntektsskatten med 3 mrd. kroner. Dette kapitlet viser at formuen i Norge er skjevfordelt, og at det gir opphav til stor ulikhet i kapitalinntekter. Regjeringen har skjerpet formuesskatten ved blant annet å øke formuesskattesatsen og verdsettelsen av aksjer mv. og dyre primærboliger. I 2023 må de om lag 14 pst. av skattyterne som har så høy formue at de betaler formuesskatt, bidra mer til fellesskapet. Både formuesskattesatsen (i trinn 1) og verdsettelsen av aksjer og næringseiendom økes. Samlet økes formuesskatten netto med om

lag 2,4 mrd. kroner. Videre foreslår regjeringen en særskilt arbeidsgiveravgift på inntekt over 750 000 kroner.

6.1 Måling av økonomisk velferd

6.1.1 Inntekt, formue og konsummuligheter

Gode analyser av den økonomiske velferden forutsetter dekkende inntekts- og formuesbegreper og et godt statistikkgrunnlag (inntekts- og formuesstatistikken fra SSB er nærmere beskrevet i boks 6.1). Schanz, Haigs og Simons (SHS) har definert inntekt som realverdien av det et individ kan konsumere i en gitt periode uten at formuen reduseres. Inntekt er med andre ord summen av individets faktiske konsum og formuesøkning i perioden. Som inntekt regnes penger og alt som kan måles i penger. Dermed omfatter inntektsbegrepet også husholdningenes konsum av offentlige tjenester, egen bolig og ulønnet arbeid i hjem-

Boks 6.1 SSBs inntekts- og formuesstatistikk

I inntektsstatistikken er *samlet inntekt* summen av yrkesinntekter, kapitalinntekter, skattepliktige og skattefrie overføringer i løpet av kalenderåret. *Inntekt etter skatt* er summen av samlet inntekt fratrullet fastsatt skatt og negative overføringer. *Yrkesinntekter* er summen av lønnsinntekter og netto næringsinntekter i løpet av kalenderåret. *Næringsinntekter* er overskudd fra næringsvirksomhet. *Kapitalinntekter* omfatter renteinntekter, aksjeutbytte, realisasjonsgevinster og andre typer kapitalinntekter i løpet av kalenderåret. Til fradrag kommer årets realisasjonstap. For aksjesparekonto registreres gevinster (f.o.m inntektsåret 2017) og utbytte (f.o.m. inntektsåret 2019) først som inntekt det året de tas ut av kontoen. *Markedsinntekter* er summen av inntekter opptjent i markedet og omfatter kapitalinntekter, næringsinntekter og lønnsinntekter.

Inntekts- og formuesstatistikken omfatter alle personer i privathusholdning, eksklusive studenter. En persons forbruksmuligheter påvirkes av husholdningen personen tilhører. Personer som bor sammen, kan dele på faste kostnader, for eksempel til bolig, bil og strøm (stordriftsfordeler), og personer uten egen inntekt kan likevel ha forbruksmuligheter hvis de tilhører en husholdning hvor andre har inntekter

(forsørgeransvar). For å ta hensyn til stordriftsfordeler og forsørgeransvar i fordelingsanalyser tilordnes hvert medlem i husholdningen en disponibel inntekt etter skatt (som er lik for alle husholdningsmedlemmene) med utgangspunkt i den samlede disponible inntekten til husholdningen.

Det finnes ulike metoder eller «skalaer» for å tilordne inntekten per husholdningsmedlem på denne måten. I inntekts- og formuesstatistikken benyttes EUs ekvivalensskala, som innebærer at første voksne i husholdningen tilordnes vekt=1, deretter de neste voksne vekt=0,5 og barn (personer under 17 år) vekt=0,3. For en familie bestående av to voksne og to barn er summen av vekter 2,1 (1+0,5+0,3+0,3), som samlet husholdningsinntekt skal divideres med. Hvis familiens samlede husholdningsinntekt er 800 000 kroner etter skatt, vil dermed hvert husholdningsmedlem bli tilordnet eller registrert i statistikken med en inntekt på 381 000 kroner (800 000/2,1). Det er denne tilordnede inntekten til den enkelte i husholdningen som i statistikken kalles *disponibel husholdningsinntekt per forbruksenhet*. De fleste analysene av inntektsulikhet i dette kapitlet bruker statistikk som bygger på dette inntektsbegrepet.

Boks 6.1 forts.

Endringer i skattegrunnlagene og skattemotiverte tilpasninger kan slå ut i inntekts- og formuesstatistikken. Et eksempel er skatte-reformen i 1992, som førte til at en rekke kapitalinntekter som tidligere hadde vært skattefrie, ble beskattet og dermed registrert i inntektsstatistikken. Et annet eksempel er tilpasningene til innføringen av utbytteskatt i 2006 og til senere endringer i utbytteskatten. Selskapsoverskudd inngår kun i inntektsstatistikken dersom det realiseres som utbytte eller gevinst på personlig eiers hånd. Endringer i utbytteskatten har ført til betydelig variasjon i andelen av selskapsoverskuddene som holdes tilbake i selskapssektoren. Det gir store utslag i inntektsstatistikken.

Dersom ikke annet er spesifisert, er det husholdningenes beregnede nettoformue som ligger til grunn for analysene av formuesfordelingen i dette kapitlet. Dette er i tråd med retningslinjene fra OECD som anbefaler at formuesstatistikk utarbeides på husholdningsnivå.¹ I motsetning til inntektstillene justeres ikke husholdningenes formue for stordriftsfordeler gjennom bruk av forbruksenheter. Det skyldes at det ikke er konsensus om hvorvidt stordriftsfordeler gjelder like klart for formue som for inntekt.² *Husholdningenes beregnede nettoformue* er summen av beregnet realkapital og beregnet brutto finanskapital fratrukket gjeld. *Beregnet realkapital* er beregnet verdi av eiendom, anlegg, eiendeler mv. For primær- og sekundærboliger, næringseiendom,

skog og gårdsbruk er formuesverdien en beregnet markedsverdi. For annen fast eiendom, driftsløsøre og andre eiendeler i næring samt innbo og løsøre benyttes skattemessig formuesverdi. *Beregnet brutto finanskapital* omfatter bankinnskudd, andeler i aksje-, obligasjons-, og pengek-markedsfond, aksjer, formue i aksjeparekonto, obligasjoner og andre verdipapirer. *Gjeld* omfatter gjeld i fordringshavere samt andel av boligselskapets gjeld for eiere i borettslag.

Formuesstatistikken bærer preg av at det er krevende å anslå enkelte markedsverdier for formuesobjekter der det ikke foreligger en markedsmessig omsetningsverdi. De beregnede formuesverdiene for primær- og sekundærboliger, fritidsboliger, næringseiendom og ikke-børsnoterte aksjer vil derfor ikke alltid fange opp den korrekte markedsverdien. Det er også flere formuesobjekter som i sin helhet ikke inngår i formuesstatistikken, blant annet immaterielle eiendeler (som for eksempel åndsverk eller patenter), forretningsverdier og offentligrettslige tillatelser. Pensjonsformue, dvs. opptjent pensjon på ethvert tidspunkt eller forventet nåverdi av den fremtidige strømmen av pensjonsytelser, inngår heller ikke i formuesberegningene.

¹ OECD (2013). *Guidelines for Micro Statistics on Household Wealth*, OECD publishing.

² Halvorsen, E. & Hetland, A. (2021). *Pensjonsformue i Norge 2018*. SSB rapporter 2021/16.

met m.m., samt all realisert og ikke-realisert endring i formue.

Enkelte økonomiske ressurser som gir opphav til konsummuligheter og faller inn under SHS-definisjonen av inntekt, er vanskelige å måle fordi de ikke omsettes i markedet eller registreres offentlig. Det er derfor behov for en inntektsdefinisjon som også er praktisk gjennomførbar. Canberra-gruppen, som har gitt retningslinjer for produksjon av inntektsstatistikk for husholdninger, har utarbeidet en slik definisjon. Verdien av hjemmeproduksjon, varige forbruksgoder og offentlige tjenester innlemmes da ikke i statistik-

ken. Videre argumenterer ekspertgruppen for at gevinster og rene verdiendringer av formue holdes adskilt fra mer regelmessige inntekter.

Tallgrunnlaget i dette kapitlet bygger i hovedsak på den offisielle inntekts- og formuesstatistikken fra Statistisk sentralbyrå (SSB). Inntektsstatistikken ligger tett opp til den praktiske definisjonen av inntekt som Canberra-rapporten anbefaler. Empirisk forskning på norske data utgjør et viktig supplement til den offisielle statistikken og bidrar til et mer helhetlig bilde av den økonomiske velferden (se punkt 6.2.5 og 6.3.3).